

Uwarunkowania rozwoju akademickich inkubatorów przedsiębiorczości - analiza modelu polskiego i kanadyjskiego

1. Wprowadzenie

Celem opracowania niniejszej publikacji jest analiza akademickich inkubatorów przedsiębiorczości. Podjęcie wskazanej tematyki jest skutkiem obserwowanej zmiany w podejściu do szkolnictwa wyższego i szerzej pojętego świata akademickiego. Zauważalne jest bowiem coraz większe zainteresowanie ustawodawcy komercjalizacją wyników działalności naukowej. Jednym z celów wprowadzanej Ustawy 2.0¹ jest zwiększenie aktywności uczelni w zakresie transferu wiedzy do gospodarki, czyli realizacja tzw. trzeciej misji uczelni². Zdaje się, iż jednymi z najadekwatniej umocowanych do realizacji tego celu są właśnie akademickie inkubatory przedsiębiorczości³. Pozwalają one na większe zaangażowanie studentów,

¹ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2019 r. 730., ze względu na swój doniosły charakter zwana popularnie jako „Ustawa 2.0.” lub „Konstytucja dla nauki”.

² Uzasadnienie do Ustawy 2.0, druk 2446, pkt 3.2.6 *Komercjalizacja wyników działalności naukowej oraz know-how*.

³ Dalej także jako „AIP”.

doktorantów i pracowników naukowych w działalność biznesową poprzez wyzwolenie zawartego w nich potencjału przedsiębiorczego. Ponadto, mogą wpłynąć na zmianę postrzegania uniwersytetów i nauki, umacniając ich status jako istotnych stymulantów przedsiębiorczości w Polsce.

Opracowanie prezentuje obecny model działalności AIP w Polsce, wraz z podkreśleniem jego zalet oraz mankamentów funkcjonowania, a także porównuje tenże do analogicznych instytucji w Kanadzie. W obliczu nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, w której brakuje bezpośredniego, znaczącego odniesienia do ich działalności, autorzy podejmują się wysunięcia propozycji zmian, pozwalających na ich optymalizację.

W pierwszym podtytule *Model gospodarki opartej na wiedzy - tło rozważań* wskazana została jedna z przyczyn decydująca o relewantności omawianego tematu. Następnie opisany został zarys historyczny instytucji AIP oraz aktualny ich status wraz z podstawą prawną funkcjonowania i oferowanymi w ramach programów inkubacji usługami. W kolejnej części, w celu dokonania rozważań dotyczących różnic pomiędzy modelem polskim a kanadyjskim, przedstawiona została ogólna charakterystyka w podejściu do AIP w Kanadzie, ze szczególnym uwzględnieniem 3 kanadyjskich inkubatorów, będących jednocześnie jednymi z 10 najlepszych AIP na

świecie. *Różnice pomiędzy polskim i kanadyjskim modelem AIP* poświęcony został omówieniu kluczowych różnic pomiędzy polskimi i kanadyjskimi AIP. Na końcu opracowania znajduje się podsumowanie rozważań wraz z sugestiami działań optymalizujących funkcjonowanie AIP w Polsce.

2. Model gospodarki opartej na wiedzy - tło rozważań

Globalna ekspansja nowego typu gospodarki opartej na wiedzy jest jedną z kluczowych zmian jakie możemy obserwować w ekonomii XXI wieku. Jest to proces polegający na postępującym przechodzeniu od gospodarki materiałochłonnej do tej opartej na przymiotach intelektualnych⁴. W jego efekcie dotychczasowe konkurowanie państw i regionów poprzez złoża materialne jest zastępowane konkurowaniem poprzez zasoby niematerialne. Wyróżniającą rolę pełni w tym kontekście wiedza związana z najnowszymi osiągnięciami współczesnej nauki.

Definicję gospodarki opartej na wiedzy opracowali już w 1999 roku eksperci Organizacji Współpracy

⁴ Kukuła A. J., *Gospodarka Oparta na Wiedzy jako strategia rozwoju gospodarczego XXI wieku*, [w:] *Nowe Strategie na Nowy Wiek. Granice i możliwości integracji regionalnych i globalnych*, red. nauk. Chorośnicki M., Węc J. J., Czubik A., Głogowski A., et. al., Kraków 2013, s. 563.

Gospodarczej i Rozwoju. Według nich pojęcie to należy kojarzyć z gospodarką, która bazuje bezpośrednio na produkcji, dystrybucji oraz stosowaniu wiedzy i informacji⁵.

W szerszym ujęciu utożsamiana jest też z sektorem zaawansowanych technologii takich jak na przykład informatyka, telekomunikacja, czy *fin-tech*, rozumiane jako działalność technologiczna, wykorzystująca nowoczesne technologie do świadczenia usług finansowych.

Według zaś A. Koźmińskiego „gospodarka oparta na wiedzy to taka gospodarka, w której działa wiele przedsiębiorstw, które na wiedzy opierają swoją przewagę konkurencyjną”⁶. Powyższą definicję zdaje się rozszerzać A. Bylicki, uzupełniając ją o stwierdzenie, iż w takiej formie ekonomii „działają mechanizmy prowadzące do wykorzystania wiedzy dla zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw”⁷. Autor akcentuje tu wagę instrumentów funkcjonujących wewnątrz przedsiębiorstw, takich jak transfer wiedzy, czy promocja innowacji. Biorąc pod

⁵ *The Future of the Global Economy. Towards a Long Boom?*, Paris 1999, s. 82.

⁶ Koźmiński A., *Jak tworzyć gospodarkę opartą na wiedzy?*, w: *Strategia rozwoju Polski u progu XXI wieku, Kancelaria Prezydenta RP i Komitet Prognoz Polska 2000 Plus*, Warszawa 2001, s. 87.

⁷ Bylicki A., *Uwagi dotyczące realizacji w Polsce programu budowy gospodarki opartej na wiedzy*, w: *Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego*, Kukliński A. (red.), Warszawa 2003, s. 123.

uwagę źródło przewag konkurencyjnych można dojść do wniosku, iż gospodarka oparta na wiedzy to system ekonomiczny, której potencjał jest ściśle związany z potencjałem intelektualnym jej siły roboczej.

W konsekwencji, uogólniając powyższe rozważania należy stwierdzić, iż o perspektywie rozwoju państwa, czy regionu w coraz większym stopniu decyduje dziś ludzki potencjał intelektualny, nauka oraz zaplecze badawczo-rozwojowe danego podmiotu. To one dostarczają bowiem innowacyjnych rozwiązań, będących motorem nowego typu gospodarki. Powyżej zarysowana transformacja staje się współcześnie podstawowym wyzwaniem dla państw, których celem jest osiągnięcie wysokiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz konkurencyjności. Jednym z istotnych czynników ją wspomagających, jest kształtowanie przez państwo rozważnej polityki prorozwojowej. W tym kontekście Instytut Banku Światowego zdefiniował następujące warunki, jakie powinien spełniać kraj uczestniczący w gospodarce opartej na wiedzy:

- warunki gospodarcze i instytucjonalne powinny umożliwiać swobodny przepływ wiedzy, rozbudowywanie inwestycji bogatych w technologię informatyczną i komunikacyjną;
- społeczeństwo powinno tworzyć lub posiadać umiejętności w zakresie tworzenia i wykorzystywania

wiedzy;

- kraj powinien dysponować dynamiczną strukturą informacyjną umożliwiającą efektywne rozpowszechnianie i przetwarzanie wiadomości;
- ważne jest istnienie sieci ośrodków badawczych, uniwersytetów, zespołów doradców, przedsiębiorców prywatnych oraz grup społecznych zdolnych do wykorzystania, asymilacji i tworzenia nowej wiedzy⁸.

Powoływanie i funkcjonowanie tytułowych akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, o czym będzie dalej mowa, zdaje się pełnić istotną rolę w spełnieniu zwłaszcza ostatniego z powyższych celów.

3. Geneza inkubatorów przedsiębiorczości

Rozwój inkubatorów przedsiębiorczości jako koncepcji wsparcia określonych postaw w społeczeństwie można podzielić na 3 etapy. Pierwszy z nich rozpoczął się wraz z powołaniem do życia Batavia Industrial Center w Nowym Jorku w 1959 roku, czyli wdrożenia nowatorskiego pomysłu utworzenia instytucji wspierającej nowo powstałe podmioty gospodarcze i trwał do 1984 roku⁹. W tych

⁸ Skrzypek E., *GOW jako wyzwanie współczesności*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, nr. 2 (61), 2018, s. 31.

⁹ Hackett S. M., Dilts D. M., *A Systematic Review of Business Incubation Research*, „The Journal of Technology Transfer” 2004 nr 29 (1).

latach zanotowano bardzo powolne rozprzestrzenianie się wcześniej wspomnianej koncepcji. Drugi natomiast trwał do 1990 roku, ze średniorocznym tempem wzrostu liczby inkubatorów na świecie na poziomie 10%¹⁰. Ostatnia z faz trwa od początku lat 90 ubiegłego wieku, aż do dnia dzisiejszego i zbiega się z dynamicznym wzrostem liczby tego typu ośrodków na całym świecie.

W Polsce pierwsze inkubatory powstać zaczęły na początku lat 90-tych XX w. Były to instytucje powoływane do życia przez państwo w ramach realizacji międzynarodowych projektów infrastrukturalnych, nastawione głównie na stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości¹¹. Przyczyniły się one do powstania w krótkim czasie całej sieci podmiotów specjalizujących się w organizacji transferu technologii¹². W tamtym jednak okresie funkcje transferu technologii realizowane były przez uczelnie z różną intensywnością, często przy braku wydzielonego zaplecza instytucjonalnego¹³. Dopiero z

¹⁰ Świeszczak K., *Inkubatory przedsiębiorczości jako forma wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w wybranych krajach*, „Ekonomia Międzynarodowa” 2010, nr 1, s.28.

¹¹ Pierwszym projektem na szeroką skalę finansującym tworzenie inkubatorów w Polsce był projekt Banku Światowego Rozwój Małej Przedsiębiorczości TOR#10, V. K. B. Matusiak, M. Mażewska, T. Niesiołowski: *Lokalny system wspierania przedsiębiorczości*, MPiPS, Warszawa 1998.

¹² Matusiak K. (red.), *Innowacje i transfer technologii*, Warszawa 2005; s. 23

¹³ Kasprzycki D., *Centrum transferu technologii oraz akademicki inkubator przedsiębiorczości*, [w:] *Komercjalizacja i transfer wyników badań naukowych i prac rozwojowych z uczelni do gospodarki*.

biegiem lat następujące po sobie reformy szkolnictwa wyższego i sektora badawczo-rozwojowego stworzyły odpowiednie zaplecze organizacyjno-prawne i finansowe do działalności centrów transferu technologii na większą skalę.

W 2005 roku wraz z uchwaleniem ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁴, w art. 86 tego aktu, wprowadzono możliwość powoływania przez uczelnie wyższe tytułowych inkubatorów. Stało się to jednak dopiero po rozpatrzeniu stanowiska Senatu RP, pierwotna wersja projektu nie przewidywała bowiem tej ewentualności. Sam przepis był do roku 2016 zmieniany dwukrotnie, jednak nowelizacje nie przekształciły samej istoty rozwiązania. Warta odnotowania pozostaje tu jednakże modyfikacja art. 13 ust. 1 pkt 3 powyższej ustawy, dokonana w 2014 roku, która do katalogu podstawowych zadań uczelni dodała transfer technologii do gospodarki, co istotnie wzmocniło ideę funkcjonowania w środowisku uniwersyteckim rzeczonych instytucji. Na gruncie obecnie obowiązującej Ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce z 2018 roku, zadanie to zostało wymienione w art. 11 ust. 1 pkt 3, wśród takich celów

Komentarz – nowe regulacje, Sieńczyło-Chlabicz J. (red.), Warszawa 2019.

¹⁴ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U. z 2005 nr 164 poz. 1365.

uczelni wyższych jak prowadzenie kształcenia na studiach, czy świadczenie usług badawczych.

4. Istota akademickich inkubatorów przedsiębiorczości

AIP należą do instytucji wspierania rozwoju gospodarczego i funkcjonują w szkołach wyższych. Prowadzone są w nich czynności inkubacyjne, gdzie potencjalni przedsiębiorcy oraz istniejące małe/średnie przedsiębiorstwa mogą znaleźć odpowiednie miejsce pod względem infrastruktury i wiedzy specjalistycznej, niezbędne do podjęcia dalszych kroków zmierzających do rozpoczęcia działalności gospodarczej i rozwoju pomysłów biznesowych. Dążą tym samym do efektywnego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni, promując jednocześnie transfer rynkowy wyników prac naukowych.

Są one ponadto jednym z trzech rodzajów inkubatorów akademickich. Obok nich wyróżniamy bowiem także inkubatory działające w ramach ogólnopolskiej inicjatywy Fundacji Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości, wyrosłej na gruncie Studenckiego Forum przy *Business Centre Club*, czyli jednej z największych w Polsce organizacji pracodawców¹⁵.

¹⁵ Siemieniuk Ł., *Wybrane aspekty funkcjonowania akademickich inkubatorów przedsiębiorczości w Polsce*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2017, nr 6(90), <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/6578/1/>

Ostatnim rodzajem są tu preinkubatory działające w ramach parków i inkubatorów technologicznych, w formie partnerstwa publiczno-prywatnego¹⁶.

Autorzy w niniejszym opracowaniu skupią się jednak na akademickich inkubatorach przedsiębiorczości, które czerpią swoją podstawę prawną funkcjonowania z ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁷. W stanie prawnym obowiązującym w dniu sporządzenia niniejszego opracowania, funkcjonowanie AIP regulowane jest artykułem 148 powyższego aktu.

Zgodnie z nim uczelnie mogą prowadzić AIP oraz centra transferu technologii, przy czym celem utworzenia tego pierwszego jest wspieranie działalności gospodarczej pracowników uczelni, doktorantów i studentów. AIP może być utworzony w formie spółki kapitałowej, albo jednostki ogólnouczelnianej, kiedy to działa na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez senat.

Centrum transferu technologii, także ujęte w powyższym przepisie, tworzy się w celu komercjalizacji bezpośredniej, polegającej na sprzedaży wyników

Optimum_6_2017_L_Siemieniuk_Wybrane_aspekty_funkcjonowania_akademickich_inkubatorow_przedsiębiorczosci.pdf [dostęp online: 30.08.2019 r.].

¹⁶ Multan E., Walczuk K., *Rola inkubatorów akademickich w rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*, [w:] *Koncepcje w zarządzaniu organizacją wobec wyzwań współczesnej gospodarki*, M. Cisek, R. Korneć (red.), Siedlce 2016.

¹⁷ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tj., Dz.U. 2018 poz. 1668.

działalności naukowej lub *know-how* związanego z tymi wynikami albo oddawaniu do używania tych wyników lub *know-how*, w szczególności na podstawie umowy licencyjnej, najmu oraz dzierżawy. Może być ono utworzone w formie jednostki ogólnouczelnianej i działa podobnie jak AIP - na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez senat.

Ustawa reguluje także określoną strukturę władzy w tych jednostkach, stanowiąc, iż w AIP w formie jednostki ogólnouczelnianej lub centrum transferu technologii tworzy się rady nadzorujące, których skład i kompetencje określone są w ich regulaminach. Funkcję wykonawczą pełni zaś tam dyrektor, którego zatrudnia rektor po zasięgnięciu opinii senatu spośród kandydatów przedstawionych przez ich rady nadzorujące.

W obecnym stanie prawnym powołanie AIP jest nieobligatoryjne. Podjęcie takiej decyzji zostało pozostawione uczelniom, które stosunkowo często korzystają z fakultatywności tego wyboru i nie powołują u siebie AIP. Ponadto, w ostatnich latach widać tendencję spadkową w liczbie aktywnych AIP. Jak wynika z raportu Stowarzyszenia Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce z 2018 roku, w 2012 roku funkcjonowały 73 inkubatory, w 2014 roku 24, a w 2017

roku już tylko 20¹⁸. W powyższym raporcie stwierdzono, iż redukcja ta jest bezpośrednio związana z prowadzoną przez Unię Europejską i Polską polityką stosowania bodźców stymulujących zmiany w gospodarce kraju, która nie była ukierunkowana na budowę trwałej sieci dobrze wyspecjalizowanych ośrodków, a jedynie realizację krótkookresowych doraźnych celów. Należy jednak zwrócić również uwagę na prężnie działającą Fundację Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, która wykreowała dotychczas ponad 60 inkubatorów przedsiębiorczości w całym kraju (głównie przy uczelniach), pomagających młodym, przedsiębiorczym osobom w otwarciu własnej działalności¹⁹. Wydaje się, że część uczelni (współpracujących z oddziałami ww. Fundacji), rezygnuje z prowadzenia jednostek ogólnouczelnianych, aby uniknąć dublowania się instytucji²⁰.

¹⁸ Rudawska J., Tórz A., Trzmielak D., Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2018* (dalej: „Raport SOOIiP”, ?fbclid=IwAR3wb3ka8tVHQO7RfBE5BMSqAWI4oAYf4IjDCsFJTIWEN-hC_VwRsy8wS4s [dostęp 30.08.2019 r.].

¹⁹ Oficjalna strona internetowa fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, <https://inkubatory.pl/o-nas> [30.08.2019 r.].

²⁰ Przykład: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, <https://wsiz.rzeszow.pl/uczelnia/jednostki-wsiiz/akademicki-inkubator-przedsiębiorczości> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

5. Działalność AIP w Polsce

Działalność AIP w Polsce jest niejednorodna i nie do końca przejrzysta, a przez to trudna do jednoznacznej oceny. Niezaprzeczalnie, ich funkcjonowanie zaowocowało powstaniem spółek, które dzięki pomocy inkubatorów miały szansę zaistnieć, a następnie utrzymać się samodzielnie na rynku²¹, jednak ze względu na istotnie zaniedbaną komunikację zewnętrzną, problematycznym staje się określenie ich ilości i jakości. Wskazana nieprzejrzystość przejawia się m.in. w nieprowadzeniu strony internetowej inkubatora, bądź braku szerszego omówienia działalności AIP w ramach stron internetowych szkół wyższych²². Część z nich zamieszcza na swoich stronach internetowych notyfikację o funkcjonowaniu AIP na uczelni, aczkolwiek często brakuje informacji dotyczących aktualnych oraz byłych beneficjentów inkubatora czy wydarzeń tam organizowanych. Utrudnia to ustalenie - jaka jest skuteczność działalności danego AIP, a nawet określenie czy jest on dalej aktywny (w przypadku niektórych AIP strony nie są aktualizowane

²¹ Szczególnie prężnie działającym wydaje się AIP Uniwersytetu Szczecińskiego (<http://inkubator.usz.edu.pl/>). Prowadzi on też zadbaną, regularnie aktualizowaną stronę internetową ze stosunkowo obszernie opisaną ofertą usług inkubacyjnych oraz zamieszczonymi informacjami o aktualnych i byłych beneficjentach. Przykładowe spółki, które przeszły proces inkubacji: <https://galor.eu/>, <https://www.interpreta.pl/>, <http://24fps.pl/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

²² Nie prowadzi swojej strony internetowej m. in. AIP Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

przez kilka lat, bądź znaczna część treści strony jest niedostępna z przyczyn technicznych)²³. W raporcie SOOIIP²⁴ określa się jednak skalę świadczonych usług inkubacyjnych jako niewielką, zwłaszcza biorąc pod uwagę wielkość i potencjał merytoryczny ośrodków prowadzących programy inkubacji²⁵.

W kwestii oferowanych przez AIP usług - najczęściej należą do nich przede wszystkim:

1. Wynajem powierzchni biurowej.

Jest to jedna z częściej powtarzających się usług, której popularność może być podyktowana względami praktycznymi, takimi jak choćby konieczność posiadania odpowiedniego miejsca pracy, w którym można rozwijać swój dalszy plan biznesowy oraz wymóg podania w CEIDG²⁶ adresu zakładanej działalności gospodarczej.

2. Doradztwo m.in. w zakresie: zakładania własnej działalności gospodarczej, prowadzenia firmy, analizy biznesplanów;, czy sporządzania wniosków o dofinansowanie. Przekazanie podstawowej wiedzy o prawnych aspektach prowadzenia działalności

²³ M. in. w przypadku AIP UJ, po próbie wejścia w zakładkę "O nas", pojawia się komunikat "Żądany zasób nie został odnaleziony".

²⁴ Dalej: „NIK”.

²⁵ *Supra note 18.*

²⁶ CEIDG, czyli Centralna Ewidencja Działalności Gospodarczej jest elektronicznym rejestrem przedsiębiorców, będących osobami fizycznymi, którzy działają w Polsce.

gospodarczej, instytucjach uczestniczących w obsłudze przedsiębiorców może być w wielu przypadkach niezbędne do rozpoczęcia własnej działalności.

3. Wsparcie w promocji firmy.

Możliwość promocji firmy m.in. na witrynie internetowej inkubatora czy w mediach społecznościowych (także uczelni przy której funkcjonuje AIP) pozwala zwiększyć wiedzę o przedsięwzięciu grupie potencjalnych odbiorców produktu.

4. Szkolenia z zakresu przedsiębiorczości.

Realizuje ono zadanie inkubatorów w postaci wspierania działalności gospodarczej pracowników uczelni, doktorantów i studentów, poprzez promocję przedsiębiorczości.

5. Wirtualne biuro.

Umożliwiające korzystanie z adresu do korespondencji lub uzyskania adresu do rejestracji spółki.

6. *Networking*.

Realizowany poprzez organizowanie spotkań szkoleniowych i sieciujących dla przedsiębiorców, dzięki którym przedsiębiorcy mogą zawrzeć nowe kontakty, służące potem obopólnym korzyściom i potencjalną współpracą biznesową.

7. Korzystanie ze specjalistycznego sprzętu (np. drukarek 3D, pracowni elektronicznych).

Oferowany głównie przez AIP działające na politechnikach, z uwagi na specyfikę zakładanych tam start-upów²⁷.

Zdaje się, iż wyżej wskazany szereg usług powinien wpływać korzystnie na realizację celów inkubatorów oraz komercjalizację wiedzy. Jednak, jak wynika z raportu NIKu z 2018 roku²⁸, który podejmuje problem transferu wiedzy i technologii poprzez spółki jednostek naukowych, aktualny model funkcjonowania wsparcia komercjalizacji jest nieefektywny, mimo iż w latach 2011-2015 Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Narodowe Centrum Badań i Rozwoju zainwestowali w niego blisko 3,4 mld zł. W raporcie NIK zauważa także, iż dotychczas podejmowane przez uczelnie działania na rzecz ochrony prawnej swojej własności intelektualnej, powstałej w wyniku prowadzonych badań naukowych i prac rozwojowych, skutkowały uzyskaniem patentów o niskim potencjale komercjalizacyjnym.

²⁷ cf. Wskazany wykaz usług wynika z analizy stron internetowych AIP Uniwersytetu w Szczecinie, AIP Politechniki Białostockiej, AIP Uniwersytetu Opolskiego, AIP Politechniki Krakowskiej oraz AIP Uniwersytetu Jagiellońskiego.

²⁸ NIK, Informacja o wynikach kontroli, *Transfer wiedzy i technologii poprzez spółki jednostek naukowych*, Warszawa 2018, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,18832,vp,21435.pdf> [dostęp online 30.08.2019 r.].

Zgodnie z raportem NIK-u z 2012²⁹ roku Parki Technologiczne również nie cechują się wydajnością w postaci większego wpływu na poprawę innowacyjności polskiej gospodarki. Działalność ośmiu skontrolowanych parków technologicznych, mimo iż ich utworzenie pochłonęło ponad 800 mln zł, a kolejne 175 mln zł wydano na bieżącą działalność, w okresie objętym kontrolą, nie przyniosła bowiem znaczących rezultatów dla gospodarki. NIK zwraca uwagę, że jedynie 1/3 przedsiębiorców prowadzących w nich działalność to firmy technologiczne. Co więcej, podmioty zarządzające parkami oferowały przedsiębiorcom jedynie niewielką pomoc w pozyskiwaniu środków na finansowanie innowacyjnych przedsięwzięć oraz na poszukiwanie nowych technologii. Tymczasem, skuteczność działalności parków technologicznych zależy od wygenerowanych mechanizmów transferu technologii z instytucji naukowych do biznesu.

Oprócz właściwego doboru lokatorów, powodzenie tych, w założeniu, centrów innowacji, uzależniona jest w głównej mierze od rodzaju i komplementarności usług oferowanych przez podmioty zarządzające. Istotne są tu w szczególności usługi proinnowacyjne, pomoc w pozyskiwaniu nowych technologii, efektywna współpraca z

²⁹ NIK, Informacja o wynikach kontroli, *Wdrażanie innowacji przez szkoły wyższe i parki technologiczne*, Warszawa 2013, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,5291,vp,6860.pdf> [dostęp online 30.08.2019 r.].

instytucjami finansującymi przedsięwzięcia wysokiego ryzyka oraz z twórcami rezultatów badań naukowych i prac rozwojowych. Natomiast jak wymienia w swoim raporcie NIK, parki zapewniały swoim lokatorom przede wszystkim dobrą infrastrukturę, a jedynie połowa skontrolowanych podmiotów zarządzających oferowała im możliwość pozyskiwania środków na finansowanie innowacyjnych przedsięwzięć, także poprzez dostęp do funduszy *venture capital*. W rezultacie, spośród 421 firm funkcjonujących w parkach objętych kontrolą, jedynie 87 (20,7%) w latach 2010–2012 wdrożyło do praktycznego wykorzystania łącznie 153 nowe rozwiązania technologiczne.

Powyższy problem można przenieść także na grunt inkubatorów, ponieważ, pomimo funkcjonowania w oparciu o odmienną podstawę prawną, cel, specyfika i efekty działalności, a nawet ich *modus operandi*, są zasadniczo jednakowe³⁰.

Jak zaznacza organ, jeśli wsparcie innowacyjności będzie niewystarczające, na obecnym etapie rozwoju

³⁰ Park technologiczny, zgodnie z literaturą, to zespół wyodrębnionych nieruchomości wraz z infrastrukturą znajdującą się na nich, utworzony w celu dokonywania przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami., Benchmarking parków technologicznych w Polsce, Warszawa 2008, <https://www.parp.gov.pl/files/74/81/194/1472.pdf> s. 9 [dostęp online 30.08.2019 r.].

Polska może wpaść w pułapkę średniego dochodu³¹. Oznacza to sytuację, w której szybko rosnąca gospodarka, po osiągnięciu określonego poziomu, zaczyna tracić dynamikę i wchodzi w okres spowolnionego wzrostu PKB. W takiej sytuacji, aby na nowo pobudzić innowacyjność często niezbędna jest interwencja państwa - współfinansowanie innowacyjnych programów i przedsięwzięć. Jedną zaś z barier przy wdrażaniu nowych rozwiązań jest, jak wskazuje NIK, brak umiejętności współpracy sektora nauki z biznesem. Jednym z powodów takiego stanu rzeczy może być fakt, iż rynek badań naukowych jest niedofinansowany. Przepływy z gospodarki do uczelni i instytutów badawczych według danych z 2011 r. to ok. 400 mln zł (tylko 3 proc. nakładów na badania)³². W krajach o wysokiej innowacyjności wpływ administracji centralnej na system wspierania krajowych rozwiązań technologicznych jest zaś znaczny: nawet w kraju o tak liberalnym rynku jak USA – rząd finansuje 1/3 z prawie 400 mld USD rocznych wydatków na B+R, a narodowe strategie Szwecji, Finlandii czy Izraela to, oprócz wprowadzenia spójnego systemu wspierania powstawania własnych technologii, nakłady na poziomie przekraczającym 3% PKB (Izrael ~ 4,5%)³³. Inną z

³¹ *Supra* note 27.

³² *Ibidem*.

³³ Mażewska M., Rabczenko A., Tórz A., *Organizacja i zarządzanie działalnością inkubatorów technologicznych*, Warszawa 2011,

przyczyn może być jednak nie do końca niewłaściwy sposób zarządzania podmiotami powołanymi w celu skutecznego transferu rynkowego innowacji.

6. Kanadyjskie AIP i Parki Technologiczne - charakterystyka i efektywność

Za punkt odniesienia, w kontekście oceny efektywności działalności akademickich inkubatorów technologicznych wybraliśmy kanadyjskie AIP i Parki Technologiczne. Wybór ten wynika z dwóch powodów: i) rząd Kanady wyznaczył sobie za cel przekształcenie kraju w światowego lidera w rozwoju nowoczesnych technologii i zwiększenie komercjalizacji wyników badań R&D³⁴³⁵ ii) 3 z 10 najwyższej ocenianych akademickich inkubatorów przedsiębiorczości działają w Kanadzie³⁶.

<https://en.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/12734asa.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

³⁴ Galushko V., Sagynbekov K., *Commercialization of University Research in Canada: What Can We Do Better?*, "International Journal of Business Administration" 2014 nr 5(5).

³⁵ Aktualnie, zgodnie z danymi Global Entrepreneurship Monitor, Kanada ma jeden z najwyższych wskaźników na świecie transferu prac badawczo-rozwojowych na komercjalizację i ich dostępność dla sektora MŚP, Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report, <http://ipmmp.um.si/wp-content/uploads/2019/01/GEM-2018-2019-Global-Report-WEB-160119.pdf> s. 71 [dostęp online: 30.08.2019 r.].

³⁶ Ranking UBI GLOBAL, kategoria: Top Business Incubator managed by University, <https://ubi-global.com/ranking-top-business-incubator-managed-university-2017-2018/02> [dostęp online: 30.09.2019 r.].

Trzema wskazanymi powyżej AIP są: będący na 1. miejscu w rankingu akademickich inkubatorów przedsiębiorczości DMZ, działający przy kanadyjskiej uczelni publicznej w Toronto, Uniwersytecie Ryersona³⁷, AIP Uniwersytetu w Toronto (UoT lub UTORONTO) oraz Centrum Przedsiębiorczości McGill Dobson³⁸ przy Uniwersytecie McGilla. Pierwszy z wymienionych, mimo iż funkcjonuje stosunkowo niedługo, bo od kwietnia 2010 roku, już w 2015 roku został okrzyknięty najlepszym AIP w Ameryce Północnej³⁹, a 3 lata później, wraz z brytyjskim The SETsquared Partnership, sklasyfikowano go już na pierwszym miejscu rankingu światowego. Sukces DMZ w postaci przewodzenia w globalnym rankingu akademickich inkubatorów został podyktowany wieloma czynnikami. Sama metodologia opracowania rankingu złożona jest z ponad 60 wskaźników, co sprawia, że jego wynik jest silnie zobiektywizowany. Niektóre z wartości tych faktorów zostały opublikowane przez DMZ. Wśród nich można wyszczególnić liczbę przedsiębiorstw, które do tej pory zainkubował - 422, wśród których 71% pozostało aktywnych, jak również ilość pieniędzy pozyskanych w

³⁷*Ibidem.*

³⁸ McGill Dobson Centre for Entrepreneurship, dalej: „CP McGill Dobson”.

³⁹ Lewis R., *Three Canadian University Incubators Ranked Among World's Best*, „Techvibes”, 2015, <https://techvibes.com/2015/11/25/top-canadian-university-incubators-2015-11-25> [dostęp online: 30.09.2019 r.].

funduszach - 625.6 milionów dolarów, czy liczbę miejsc pracy dzięki nim utworzonych - 3850. Należy jednocześnie zaznaczyć, że sama uczelnia, przy której funkcjonuje, jest liderem Kanady w zakresie innowacyjnej edukacji, kładącej szczególny nacisk na przedsiębiorczość. W związku z istotnymi sukcesami kanadyjskich inkubatorów i ich międzynarodowym uznaniem, autorzy niniejszego opracowania uznali za interesującą pod względem badawczym analizę 3 wskazanych wyżej inkubatorów oraz późniejsze wskazanie ich jako przykładów zoptymalizowanych funkcjonalnie akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, z których należy czerpać dobre praktyki.

DMZ (wcześniej: Digital Media Zone, tłum. Strefa Mediów Cyfrowych) to inkubator przedsiębiorczości specjalizujący się w branży technologicznej. Wyłania się tu pierwsza, zasadnicza różnica pomiędzy inkubatorami kanadyjskimi oraz polskimi AIP - specjalizacja. *DMZ* zajmuje się wyłącznie start-upami technologicznymi. Podobnie wygląda to w przypadku drugiego najwyżej ocenianego akademickiego inkubatora przedsiębiorczości w Kanadzie, prowadzonego przy Uniwersytecie w Toronto. Organizowane są tam specjalistyczne programy inkubacyjne, w zależności od charakterystyki danego start-upu. Na przykład działający w ramach ww. inkubatora Health Innovation Hub skupia się wyłącznie na

kwestiach związanych z medycyną, podczas gdy Start@UTIAS na początkujących w biznesie absolwentach Instytutu Badań Kosmicznych. Taka specjalizacja skutkuje bardziej precyzyjnym i adekwatnym dobieraniem usług do wymagań określonego start-upu, który uzyskuje pomoc "skrojoną" dokładnie na swoją miarę.

Pokłosem wyspecjalizowania samych inkubatorów jest indywidualne podejście do potencjalnych przedsiębiorców. DMZ oferuje 3 rodzaje programów. Pierwszym jest Sandbox, który pomaga początkującym firmom udoskonalić pomysł na biznes i rozwinąć niezbędne do dalszej kariery umiejętności. Kolejny to Validator, pomagający budować wczesną sprzedaż, marketing i rozwój produktu oraz przygotowując do dalszego wzrostu, a także Accelerator. Ten z kolei dedykowany jest funkcjonującym już start-upom, które chcą dalej rozwijać i skalować swoją działalność⁴⁰. Należy wskazać, że każdy z tych programów dostosowany jest do poziomu rozwoju danego start-upu, tak pod względem zakresu świadczonych usług, jak i wymagań wobec aplikującego do programu. W zbliżony sposób wygląda podział również w jednostce UoT - ICUBE UTM, działającej przy Instytucie Zarządzania i Innowacji. Programy dzielą się na: *STARTUP*

⁴⁰ Kryteria kwalifikacji stawiane aplikującym do udziału w tym programie są bardzo wymagające. Są to między innymi: wykazanie stałych przychodów w kwocie co najmniej 20 tysięcy dolarów przez przynajmniej 4 miesiące z rzędu.

- zaprojektowany, aby pomóc przedsiębiorcom na etapie dopracowania pomysłu i wprowadzeniu go w życie; *SCALEUP* - dla start-upów, które już rozpoczęły działalność i szukają możliwości do dalszego, dynamicznego rozwoju oraz *GRANT* - pomagający poszerzyć zespół pracujących nad start-upem o nowych pracowników⁴¹.

Należy jednak zwrócić uwagę na warunki do spełniania stawiane oczekiwaniom beneficjentom programów. Uczestnictwo nawet w podstawowym programie w DMZ (Sandbox), wymaga: innowacyjnego pomysłu na biznes wykorzystujący technologię do rozwiązywania istotnych problemów, posiadania początkowej wersji produktu, a także solidnej podstawy formalnej, na którą składają się wykonane badania rynku, określające jego trendy, i potrzeby wybranych grup konsumentów, w które wpisuje się oferowane rozwiązanie⁴². Wysokie wymagania stawiane są również zespołowi danego start-upu, który oprócz dobrego zorganizowania musi także zapewnić, iż przynajmniej jeden z założycieli będzie pracować nad projektem w pełnym wymiarze czasu pracy. Podobnie wygląda sytuacja w CP McGill Dobson, gdzie dodatkowym wymogiem jest to, by start-up budował swój biznes w oparciu o

⁴¹Oficjalna strona internetowa ICUBE UTM, icubeutm.ca [dostęp online 30.08.2019 r.].

⁴² Oficjalna strona internetowa DMZ, <https://dmz.ryerson.ca/about> [dostęp online 30.08.2019 r.].

technologię, naukę lub pomysł, mający potencjał na szybki rozwój i działalność na rynku globalnym⁴³.

Niezmiernie istotną w kontekście skuteczności inkubatora DMZ jest struktura prowadzonych w nim programów. Opierają się one o 4 filary:

1. *Customers* – czyli indywidualne spotkania z ekspertami, którzy mają za zadanie pomóc w zidentyfikowaniu grupy potencjalnych klientów i zrozumieniu zasad danego segmentu rynku;
2. *Coaching* - szkolenia z ekspertami w dziedzinie marketingu z zakresu rozwoju produktu, modeli biznesowych i finansowania, którzy mają za zadanie pomóc w dopracowaniu koncepcji biznesowej;
3. *Community* – rozumiany jako dostęp do bardzo rozbudowanej grupy networkingowej, pozwalającej na kontakt z założycielami innych *startupów* i ekspertami w różnych dziedzinach;
4. *Capital* – spotkania z inwestorami, które mają za zadanie pomóc w zrozumieniu środowiska inwestycyjnego i odnalezieniu sposobów na pozyskanie funduszy⁴⁴.

⁴³ Oficjalna strona internetowa McGill Dobson Centre for Entrepreneurship, <https://www.mcgill.ca/dobson> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁴⁴ *Ibidem*.

Wydaje się, że skupienie przede wszystkim na wyżej wskazanych aspektach inkubacji, raczej niż głównie na pomocy infrastrukturalno-organizacyjnej, zwiększy prawdopodobieństwo na sukces i skuteczne usamodzielnienie się nowo powstałych start-upów.

Należy również zwrócić uwagę na bardzo profesjonalne zasoby kadrowe DMZ. Sam zespół, zajmujący się bieżącą obsługą inkubatora liczy 28 osób - między innymi specjalistę ds. rekrutacji, *Full-Stack Developera* czy specjalistę ds. *public relations*. Ponadto, przy DMZ działa Komitet Doradczy, składających się z 13 ekspertów (między innymi dyrektor Google Canada, były CEO Deloitte China czy były dyrektor ds. treści wiadomości w CBC News), a dodatkowego wsparcia udziela 17 *Entrepreneurs-in-Residence*⁴⁵. Rozbudowana i wyspecjalizowana w zakresie obsługi start-upów technologicznych kadra pozwala na poświęcenie dużej ilości uwagi, a także zindywidualizowane podejście do każdego beneficjenta.

Inkubator DMZ swój sukces może zawdzięczać także otwarciu się na międzynarodowych przedsiębiorców. Ze względu na to, iż aby skorzystać z pełnej jego oferty należy być legalnym rezydentem Kanady, zagranicznym

⁴⁵ Są to odnoszący sukcesy przedsiębiorcy, mogący mieć cenne spostrzeżenia, którymi są skłonni się podzielić z nowymi start-upami powstającymi w danym inkubatorze.

podmiotom zadedykowano specjalny program "Startup Visa", który ma na celu pomoc w uzyskaniu zezwolenia na pobyt w Kanadzie. Oferowany jest przez Ryerson Futures Inc, przedsiębiorstwo związane z Uniwersytetem Ryersona.

Globalny wymiar funkcjonowania DMZ ma przełożenie również na zawarte przez inkubator wielowymiarowe partnerstwa z biznesowymi korporacjami. Polegają one np. na nawiązaniu w okresie inkubacji wzmożonej kooperacji z danym *startupem*, działającym w tożsamej branży, opierającej się na mentoringu, wsparciu w ocenie technologii, jej ulepszeniu, a także pomocy w dotarciu do jej potencjalnych odbiorców. Na koniec takiej współpracy, młodym przedsiębiorcom oferowana jest szansa zaprezentowania finalnego modelu biznesowego przedstawicielom wykonawczym firmy, którzy mogą zdecydować o podjęciu dalszej finansowej lub operacyjnej współpracy⁴⁶. Innym przykładem sprawnego partnerstwa z biznesem jest ten polegający na organizowaniu cyklicznych spotkań inkubowanych przedsiębiorstw, z przedstawicielami międzynarodowych firm oraz funduszy inwestycyjnych, zainteresowanych pozyskaniem

⁴⁶ Przykład modelu współpracy startupu inkubowanego przez DMZ z Avivą, globalnym przedsiębiorstwem ubezpieczeniowym. Szczegóły dostępne na oficjalnej stronie internetowej DMZ, pod adresem: https://dmz.ryerson.ca/partner_profiles/aviva/ [dostęp online: 30.08.2019 r.].

innowacyjnych rozwiązań. Pewnym *novum* jest także organizowanie powyższych spotkań z jedną z największych w Kanadzie kancelarii prawnych, która oprócz konsultacji, warsztatów i mentoringu zapewnia również dostęp do bogatej bazy swoich klientów, zainteresowanych inwestycjami w określone segmenty rynku. Spotkania takie zorientowane są na przekazanie cennej wiedzy rynkowej, pozyskanie finansowania oraz nawiązanie trwałej współpracy.

7. Różnice pomiędzy polskim i kanadyjskim modelem AIP

Pierwszą zasadniczą różnicą pomiędzy AIP w Polsce i w Kanadzie jest wyspecjalizowanie działalności tych drugich. Poszczególne ośrodki nakierowane są na współpracę, przede wszystkim, z podmiotami z interesujących je branż. Pozwala to na bardzo profesjonalną pomoc i głębsze zrozumienie idei działalności start-upu. Ponadto, podział programów funkcjonujących w ramach AIP umożliwia dobranie odpowiedniego zestawu instrumentów rozwoju, dopasowanych do potrzeb danego beneficjenta. Tymczasem w Polsce, zgodnie z danymi⁴⁷, przy

⁴⁷ *Supra* note 27, s. 44.

zestawieniu wzrastającej ilości lokatorów z niewielką liczbą usług komercjalizacji oferowanych ich beneficjentom, uzasadnienie zyskuje wysunięta w ostatnim Raporcie SOOIPP z roku 2014 teza, że ośrodki „z infrastrukturą” skupiają się na „zasiedlaniu powierzchni użytkowych”, a wsparcie merytoryczne związane z komercjalizacją oraz funkcje inkubacyjne stopniowo w nich maleją

Następną z odmienności jest prowadzenie przejrzystej polityki informacyjnej, dotyczącej działalności AIP, będącej warunkiem koniecznym nie tylko, aby zachęcić potencjalnych beneficjentów do współpracy, ale również by zbudować odpowiednią grupę networkingową, która może wspomóc rozwój i działalność start-upów. W związku powyższym, należy prowadzić i dbać o regularne aktualizowanie strony internetowej AIP, jako jednego z głównych współczesnych kanałów informacyjnych. Jak wskazują badania dotyczące transferu technologii poprzez AIP, w zakresie transferu technologii i komercjalizacji badań, istnienie sieci powiązań AIP z innymi partnerami sieci akademickiej jest niezbędne w celu zapewnienia skutecznego wsparcia młodych firm⁴⁸. Dobrą praktyką wydaje się też publikowanie danych o personelu danego AIP, zespołu ekspertów z nim współpracujących oraz

⁴⁸ Lendner C., *University technology transfer through university business incubators and how they help start-ups*, [w:] *Handbook of Research on Techno-Entrepreneurship*, F. Thèrin, Cheltenham (red.), UK; Northampton 2007.

innych podmiotów powiązanych. Dzięki temu potencjalni beneficjenci mogą zapoznać się z informacjami o doświadczeniu przygotowaniu merytorycznym osób, z którymi mają możliwość współpracować. Z kolei, strony internetowe kanadyjskich AIP prowadzone są starannie, wraz z podaniem wielu kluczowych informacji o dostępnej ofercie, z należytą dbałością o aktualność widniejących treści.

Jak zostało wcześniej wykazane, udział w kanadyjskim programie inkubacyjnym, nawet tym skierowanym do najmniej zaawansowanych start-upów, wiąże się z koniecznością spełnienia szeregu wymogów. Rygorystyczny proces selekcji pozwala na skupienie wszelkich dostępnych w AIP środków na najbardziej obiecujących podmiotach. Nie dochodzi tym samym do rozproszenia uwagi na start-upy o niższym poziomie innowacyjności, nie mających długofalowego wpływu na konkurencyjność gospodarki. Szeroki zakres usług inkubacyjnych dla start-upów, niezależnie od innowacyjności idei, oferuje wspomniana wcześniej Fundacja Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości. Fundacja "użycza" swojej osobowości prawnej, pomaga z prawnymi aspektami prowadzenia działalności, księgowością, organizuje szkolenia etc. Zdaje się, iż słusznym podejściem jest, tak jak w Kanadzie, skupienie się przez AIP działające przy uczelniach na transferze

technologii, działalności innowacyjnej, związanej z wiedzą uzyskaną w wyniku badań naukowych.

Rozwiązania techniczne ze swojej natury bardzo często mają potencjał międzynarodowy, co poprzez współpracę z globalnymi liderami rynku, skutecznie wykorzystuje m. in. DMZ, tworząc programy nastawione na rynek globalny. Biorąc pod uwagę złożoność potrzeb młodych firm, tworzących zaawansowane technicznie rozwiązania, a także ograniczoną ilość czasu i wiedzy pracowników, a także jak wskazują dane – zmniejszanie się liczebności zespołów realizujących programy inkubacji, przy fakcie, iż zaledwie połowa AIP korzysta z pomocy ekspertów zewnętrznych⁴⁹, zasadnym jest nawiązanie stałego, bezpośredniego partnerstwa z międzynarodowymi przedsiębiorstwami. Dysponują one bowiem realnymi instrumentami wsparcia takimi jak profesjonalna wiedza oraz środki finansowe, które pozwoliłoby na profesjonalizację usług inkubatora, czy rynkowe doszlifowanie modelu biznesowego startupu, jednocześnie nie obciążając znacząco budżetu AIP.

Ponadto, pomiędzy modelem działalności polskich i kanadyjskich AIP występuje znacząca różnica w długości okresu inkubacji. Programy w Kanadzie, co do zasady, proponują krótszy, za to bardziej skoncentrowany i intensywny proces inkubacji. Dochodzi przez to do

⁴⁹ *Supra* note 27, s.35.

szybszej walidacji modelu biznesowego danego startupu pod kątem realiów biznesowych. Częste szkolenia, mentoring i liczne spotkania z inwestorami, pozwalają na szybszy rozwój przedsiębiorstwa oraz ułatwione możliwości finansowania. Prowadzi to jednocześnie do rotacji inkubowanych przedsiębiorstw, przez co inkubator nie utrzymuje nieefektywnych firm, których duża liczba uniemożliwiłaby uczestnictwo w programie innym, z większym potencjałem. W konsekwencji, dochodzi do optymalizacji wydawanych środków publicznych. W Polsce natomiast brak ograniczeń w zakresie czasu trwania inkubacji deklaruje 22,2% ośrodków „z infrastrukturą”⁵⁰. Pozostałe tego typu instytucje stosują ograniczenia do 3 lat (33,3%), 4–5 lat (27,8%) i inne ograniczenia (16,7%)⁵¹.

Co także warto jest odnotowania, polskie AIP dysponują bardzo dobrym potencjałem infrastrukturalnym,, na który składa się np. dostępna powierzchnia biurowa, laboratoria jak również dostęp do specjalistycznych warsztatów, wzorcowni czy prototypowni.⁵² Ich poziom wykorzystania jest przy tym bardzo wysoki⁵³. Daje to bardzo dobry fundament dla budowania innego sektora wsparcia, jakim jest sektor

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*, s.48.

usług (dedykowane programy) dla inkubowanych przedsiębiorstw. Jednak w Polsce AIP „z infrastrukturą”, co zostało wyżej wskazane, skupiają się przede wszystkim na zasiedlaniu powierzchni użytkowych, a wsparcie merytoryczne związane z komercjalizacją oraz funkcje inkubacyjne stopniowo w nich zanikają. Znajduje to odzwierciedlenie w strukturze zatrudnienia w OI, gdzie nad pracownikami merytorycznymi przeważają ci administracyjni i techniczni⁵⁴. Co więcej, w zakresie oferty usług dostępnych w tego rodzaju instytucjach nastąpił spadek głównie usług specjalistycznych, co może to oznaczać specyficzną specjalizację ośrodków z infrastrukturą na klientach początkujących⁵⁵. Cytowane badanie potwierdziło również, że ośrodki z infrastrukturą do swoich klientów wewnętrznych (lokatorów) adresują coraz mniej usług, głównie realizując te podstawowe: doradcze i szkoleniowe⁵⁶.

8. USTAWA 2.0 - szanse na optymalizację AIP

Ustawa o szkolnictwie wyższym i nauce, zgodnie z zamierzeniami jej twórców, oprócz roli regulacyjnej ma stanowić także strategię umiędzynarodowienia

⁵⁴ *Supra note 27, s 49.*

⁵⁵ *Ibidem.*

⁵⁶ *Supra note 27, s 49.*

szkolnictwa, zintensyfikowania współpracy nauki i biznesu oraz ostatecznie podniesienia pozycji polskiej gospodarki w rankingach innowacyjności i konkurencyjności⁵⁷. Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego ukierunkowane na osiągnięcie tego celu można podzielić na te systemowe, polegające na wprowadzaniu zmian instytucjonalno-prawnych w zakresie funkcjonowania systemu komercjalizacji wyników badań i transferu wiedzy oraz operacyjne, związane z opracowywaniem i wdrażaniem programów wsparcia tego systemu⁵⁸.

Do pierwszej z grup można zaliczyć zobowiązanie uczelni do posiadania regulaminów zarządzania prawami autorskimi, prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji, czy obowiązek posiadania przez szkołę wyższą regulaminu korzystania z infrastruktury badawczej. Aspekt obligatoryjny uzupełniają tu elementy fakultatywne, związane z powoływaniem przez uczelnie podmiotów, zdolnych ją wspomóc w realizacji komercjalizacji. Warto tu nadmienić, iż choć Ustawa 2.0 utrzymała dotychczasowe regulacje pozwalające na

⁵⁷ Oficjalna strona internetowa Konstytucji dla Nauki, *Ogłoszenie Strategii Jarosława Gowina*, <https://konstytucjadlanauki.gov.pl/prace-nad-reforma/ogloszenie-strategii-jaroslaw-gowina> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁵⁸ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Komercjalizacja wyników B+R z perspektywy uczelni*, 2018, [https://www.uprp.pl/uprp/_gALLERY/94/96/94964/Komercjalizacja_wynikow_B_R_z_perspektywy_uczelni_-_dr_Andrzej_Kurkiewicz_\(MNiSW\).pdf](https://www.uprp.pl/uprp/_gALLERY/94/96/94964/Komercjalizacja_wynikow_B_R_z_perspektywy_uczelni_-_dr_Andrzej_Kurkiewicz_(MNiSW).pdf) [dostęp online: 30.08.2019 r.].

tworzenie centrów transferu technologii, spółek celowych, i AIP w ramach uczelni, to głównie poprzez zmiany w zakresie finansowania, zdecydowanie zachęciła uczelnie wyższe do ich powoływania. Tego typu korzyści umieścić w drugiej ze wspomnianych grup, a zatem w zespole zadań operacyjnych.

W tym kontekście należy wspomnieć o licznych programach takich jak choćby „TOP100 Innowatorzy Gospodarki”⁵⁹, nakierowany na ułatwienie współpracy między przedsiębiorcami a naukowcami, „Sieć Łukasiewicza”⁶⁰, czyli projekt dotyczący badań o kluczowym znaczeniu dla polityki kraju i ich komercjalizacji, czy w końcu narzędzie o nazwie „Pstryk!”⁶¹, dzięki któremu przedsiębiorcy mogą skorzystać z bazy brokerów innowacji, czyli kompletnej listy Centrów Transferu Technologii i innych podmiotów zajmujących się transferem innowacji, i w ten sposób bezpośrednio zapoznać się z ich ofertami.

Ponadto, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, z początkiem bieżącego roku, zgodnie z

⁵⁹ Oficjalna strona internetowa rządu polskiego, *TOP100 Innowatorzy Gospodarki*, <https://www.gov.pl/web/nauka/top100-innowatorzy-gospodarki> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁶⁰ Oficjalna strona internetowa Sieci Badawczej Łukasiewicz, <https://lukasiewicz.gov.pl/o-nas/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁶¹ Oficjalna strona internetowa narzędzia Pstryk!, <http://pstryk.nauka.gov.pl/inventorum-web/public/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

założeniami Ustawy 2.0 wprowadziło program "Inicjatywa doskonałości - uczelnie badawcze", którego celem jest wyłonienie maksymalnie 10 uczelni, które w latach 2020-2026 będą co roku miały zwiększoną subwencję (w wysokości 10 proc. subwencji z 2019 r.)⁶². Warunki do udziału w konkursie (odpowiednio wysokie oceny prowadzonych tam badań i dydaktyki) przy jego starcie spełniało 20 uczelni, jednak o tym, które z nich finalnie uzyskają status uczelni badawczych, wiadomo będzie w czwartym kwartale 2019⁶³. Ich ambicją, a zarazem celem powołania, jest to, aby poprzez prowadzenie badań naukowych i dydaktyki na innowacyjnym poziomie, skutecznie konkurowały z najlepszymi ośrodkami akademickimi w Europie i na świecie⁶⁴. Jak przekonują rządzący, choć na uczelniach tych będzie studiowało mniej studentów, będą oni mogli być kształceni na wyższym poziomie, niż dotychczas i będą włączani w prowadzenie

⁶² MNiSW: *powołano zespół ekspertów, którzy wybiorą uczelnie badawcze*, „Nauka w Polsce”, 2019, naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C77296%2Cmnisw-powolano-zespol-ekspertow-ktorzy-wybiora-uczelnie-badawcze.html [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁶³ Tomala Ludwika, *Resort nauki: uczelnie badawcze będą kształcić mniej studentów*, „Nauka w Polsce”, 2019, naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C33387%2Cresort-nauki-uczelnie-badawcze-beda-ksztalcic-mniej-studentow.html [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁶⁴ Oficjalna strona internetowa rządu polskiego, *Pierwszy konkurs w programie „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza”*, <https://www.gov.pl/web/nauka/pierwszy-konkurs-w-programie-inicjatywa-doskonosci-uczelnia-badawcza> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

badań na uczelni już od pierwszego roku⁶⁵. Same uczelnie ubiegające się o dodatkowe środki, zobowiązane zostały przedstawić wniosek zawierający m.in. analizę własnego potencjału oraz plany rozwoju, obejmujące cele i działania dotyczące przede wszystkim zwiększenia wpływu działalności naukowej uczelni na rozwój światowej nauki, wzmocnienia współpracy badawczej z ośrodkami naukowymi o wysokiej renomie w skali międzynarodowej czy podniesienia jakości zarządzania uczelnią, także w obszarze zarządzania wytworzoną przez nią własnością intelektualną⁶⁶.

Kolejną z obecnie wprowadzanych zmian, mających bezpośrednie przełożenie na AIP wydaje się być przejście z finansowania uczelni w formie dotacji na formę subwencji. Ma to uelastyczyć wydatkowanie pieniędzy, redukując rygoryzm związany z rozliczaniem dotacji. Zgodnie z informacjami zamieszczonymi w przewodniku po systemie szkolnictwa wyższego i nauki, opublikowanym w związku z wejściem w życie Ustawy 2.0 - "Od 1 stycznia 2019 r. publiczne uczelnie akademickie otrzymują środki na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego oraz na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego w formie jednej subwencji ustalonej na podstawie jednego algorytmu. Uczelnia decyduje o tym, na co przeznaczy

⁶⁵ *Supra nota 52.*

⁶⁶ *Supra note 64.*

środki subwencji (czyli m.in. o tym, w jakiej części przeznaczy je na działalność dydaktyczną i badawczą)”⁶⁷. Pozwoli to uczelniom skupić się *stricte* na prowadzeniu działalności naukowej i komercjalizacji wyników badań, zamiast skupiać się na spełnianiu wymogów formalnych na uzyskanie środków finansowych. Jest to szczególnie istotne wobec wniosków z raportu NIK, zgodnie z którym główne przyczyny niskiej skuteczności transferu technologii do gospodarki leżały w systemie podziału środków finansowych na naukę - nie preferowano badań o istotnym znaczeniu dla rozwoju technologicznego państwa, oraz we wprowadzonych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego kryteriach oceny jednostek naukowych⁶⁸. Premiowały one bowiem te uczelnie, które zgłosiły do opatentowania większą liczbę wynalazków lub uzyskały więcej patentów, bez względu na to czy można zastosować je w praktyce.⁶⁹

Powyżej wskazane elementy tworzą szeroki system bezpośrednich i pośrednich zachęt do tworzenia innowacji, poprzez organizowanie badań naukowych, komercjalizacji ich wyników cechujących się biznesowym potencjałem

⁶⁷ Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki*, Warszawa 2019, <https://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2019/02/przewodnik-po-reformie-wydanie-i-poprawione-marzec-2019.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

⁶⁸ *Supra note 28.*

⁶⁹ *Ibidem.*

oraz organizowania skutecznych mechanizmów i instytucji zdolnych do wsparcia uczelni w procesie wprowadzenia ich na rynek.

9. Sugestia zmian i konkluzja

Działalność AIP w Polsce, pomimo że niosąca szereg korzyści dla rozwoju społeczno-gospodarczego, nie pozostaje bez wad. Wydaje się, iż śladem wzoru kanadyjskiego warto byłoby stworzyć warunki, które w jak największym stopniu sprzyjałyby powstawaniu start-upów o wysokim stopniu innowacyjności, urzeczywistniających transfer wyników badań naukowych i prac rozwojowych z uczelni do gospodarki. W obliczu postępującego przechodzenia do gospodarki opartej na wiedzy, niezbędnym jest położenie jak największego nacisku na przedsiębiorczość czerpiącą z najnowszych osiągnięcia współczesnej nauki, zapewniającą długofalową konkurencyjność gospodarki. Jest to szczególnie ważne w przypadku Polski, która w rankingu innowacyjności państw Unii Europejskiej (*Innovation Union Scoreboard* z 2018 roku) jest na 25 miejscu wśród 28 krajów UE⁷⁰.

Uprzywilejowanie innowacyjnych start-upów wcale jednak nie musi oznaczać braku pomocy instytucjonalnej

⁷⁰ Raport NIK, *Spółki celowe bez celu*, https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/spolki-celowe-bez-celu.html?fbclid=IwAR2o_p4-JmncdzicwPTiAPp2GkSCHjALVZ4-A_GUN6c0lw7J4qFPFGiVGeI [dostęp online 30.08.2019 r.].

dla firm, prowadzonych przez młodych, przedsiębiorczych ludzi. Te bowiem z uwagi na działalność nakierowaną najczęściej na zaspokajanie podstawowych, lokalnych potrzeb w produktach lub usługach, a także przyczyniające się do zwiększenia zatrudnienia również mogą pozytywnie wpłynąć na rozwój społeczno-gospodarczy. Skoro jednak korzyści jakie ze sobą niosą także mają wymiar lokalny, dzięki już funkcjonującym ramom prawnym i dostępnym narzędziom ekonomiczno-finansowym, wspierać mogłyby je z powodzeniem samorządy. Tymczasem jak wynika z innego raportu NIK, także z 2018 roku⁷¹, tylko w nieco ponad połowie skontrolowanych gmin stosowano niższe stawki podatkowe lub ulgi podatkowe dla przedsiębiorców, a zaledwie w 27% podejmowano działania, by tworzyć instytucje otoczenia biznesu, np. fundusze pożyczkowe, parki technologiczne i przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości i agencje rozwoju lokalnego. Ponadto, mniej kosztowne działania, takie jak prowadzenie usług doradczych także nie są na wystarczającym poziomie. Zgodnie z raportem, narzędzia współpracy z przedsiębiorcami, takie jak np. konsultacje, informowanie o pozyskiwaniu środków unijnych, pomoc w szkoleniach, zapewniało nie więcej niż 35% gmin. Jedynie pojedyncze

⁷¹ Raport z kontroli NIK, *Wspieranie przedsiębiorczości przez gminy*, Warszawa 2018, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,17394,vp,19963.pdf> [dostęp online: 30.08.2019r.].

samorządy dysponowały specjalną ofertą skierowaną do początkujących przedsiębiorców, czy organizowały cykliczne spotkania *networkingowe* dla biznesu.

Kończąc niniejszy wywód - jak wcześniej wskazano, istotnym problemem w funkcjonowaniu rynku publicznych badań naukowych jest jego niedofinansowanie. Nie sposób oczekiwać wysokiej innowacyjności, nie zapewniając wystarczających środków na badania i działalność akademicką. Poza czerpaniem z dobrych praktyk, występujących w innych AIP na świecie (m. in w tych wymienionych powyżej), należy zadbać o ulokowanie odpowiednich środków w naukę i innowacje lub co najmniej skierowanie już dostępnych środków we właściwe, sprawnie zorganizowane miejsca. Wydaje się bowiem, iż jest to jedna z najlepszych, najbardziej przyszłościowych inwestycji, którą możemy obecnie poczynić, pozwalająca nam odnaleźć się w nowych realiach ekonomicznych, wynikających z postępującej mimowolnie transformacji rynkowej do gospodarki opartej na wiedzy.

Bibliografia:

Bylicki A., *Uwagi dotyczące realizacji w Polsce programu budowy gospodarki opartej na wiedzy*, [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego*, Kukliński A. (red.), Warszawa 2003.

Galushko V., Sagynbekov K., *Commercialization of University Research in Canada: What Can We Do Better?*, "International Journal of Business Administration" 2014 nr 5(5).

Hackett S.M., Dilts D.M., *A Systematic Review of Business Incubation Research*, „The Journal of Technology Transfer” 2004 nr 29 (1).

Kasprzycki D., *Centrum transferu technologii oraz akademicki inkubator przedsiębiorczości*, [w:] *Komercjalizacja i transfer wyników badań naukowych i prac rozwojowych z uczelni do gospodarki. Komentarz – nowe regulacje*, J. Sieńczyło-Chlabicz (red.), Warszawa 2019.

Koźmiński A., *Jak tworzyć gospodarkę opartą na wiedzy?*, w: *Strategia rozwoju Polski u progu XXI wieku*, Kancelaria Prezydenta RP i Komitet Prognoz Polska 2000 Plus, Warszawa 2001.

Kukuła A. J., *Gospodarka Oparta na Wiedzy jako strategia rozwoju gospodarczego XXI wieku*, [w:] *Nowe Strategie na Nowy Wiek. Granice i możliwości integracji*

regionalnych i globalnych, M. Chorośnicki, J. J. Węc (red.), A. Czubik, A. Głogowski, et. al., Kraków 2013.

Lendner C., *University technology transfer through university business incubators and how they help start-ups*, [w:] *Handbook of Research on Techno-Entrepreneurship*, F. Thèrin, Cheltenham(red.), UK; Northampton 2007.

Lewis R., *Three Canadian University Incubators Ranked Among World's Best*, <https://techvibes.com/2015/11/25/top-canadian-university-incubators-2015-11-25> [dostęp online: 30.09.2019 r.].

Matusiak Krzysztof (red.), *Innowacje i transfer technologii*, Warszawa 2005.

Mażewska M., Rabczenko A., Tórz Anna, *Organizacja i zarządzanie działalnością inkubatorów technologicznych*, <https://en.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/12734asa.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Komercjalizacja wyników B+R z perspektywy uczelni*, [https://www.uprp.pl/uprp/_gALLERY/94/96/94964/Komercjalizacja_wynikow_B_R_z_perspektywy_uczelni_-_dr_Andrzej_Kurkiewicz_\(MNiSW\).pdf](https://www.uprp.pl/uprp/_gALLERY/94/96/94964/Komercjalizacja_wynikow_B_R_z_perspektywy_uczelni_-_dr_Andrzej_Kurkiewicz_(MNiSW).pdf) [dostęp online: 30.08.2019r.].

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, *Przewodnik po systemie szkolnictwa wyższego i nauki*,

<https://konstytucjadlanauki.gov.pl/content/uploads/2019/02/przewodnik-po-reformie-ydanie-i-poprawione-marzec-2019.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

MNiSW: powołano zespół ekspertów, którzy wybiorą uczelnie badawcze, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C77296%2Cmnisw-powolano-zespol-ekspertow-ktorzy-wybiora-uczelnie-badawcze.html> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Multan E., Walczuk K., *Rola inkubatorów akademickich w rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*, [w:] *Koncepcje w zarządzaniu organizacją wobec wyzwań współczesnej gospodarki*, M. Cisek, R. Korneć (red.), Siedlce 2016.

NIK, Informacja o wynikach kontroli, *Transfer wiedzy i technologii poprzez spółki jednostek naukowych*, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,18832,vp,21435.pdf> [dostęp online 30.08.2019 r.].

NIK, Informacja o wynikach kontroli, *Wdrażanie innowacji przez szkoły wyższe i parki technologiczne*, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,5291,vp,6860.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa DMZ, <https://dmz.ryerson.ca/about> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, <https://inkubatory.pl/onas/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa ICUBE UTM, <https://icubeutm.ca/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa Konstytucji dla Nauki, *Ogłoszenie Strategii Jarosława Gowina*, <https://konstytucjadlanauki.gov.pl/prace-nad-reforma/ogloszenie-strategii-jaroslaw-gowina> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa McGill Dobson Centre for Entrepreneurship, <https://www.mcgill.ca/dobson/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa narzędzia Pstryk!, <http://pstryk.nauka.gov.pl/inventorum-web/public/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa rządu polskiego, *Pierwszy konkurs w programie „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza”*, <https://www.gov.pl/web/nauka/pierwszy-konkurs-w-programie-inicjatywa-doskonalosci-uczelnia-badawcza> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa rządu polskiego, *TOP100 Innowatorzy Gospodarki*, <https://www.gov.pl/web/nauka/top100-innowatorzy-gospodarki> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa Sieci Badawczej Łukasiewicz, <https://lukasiewicz.gov.pl/o-nas/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Oficjalna strona internetowa Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, <https://wsiz.rzeszow.pl/> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Ranking UBI GLOBAL, kategoria: Top Business Incubator managed by University, <https://ubi-global.com/ranking-top-business-incubator-managed-university-2017-2018/02> [dostęp online: 30.09.2019 r.].

Raport NIK, *Spółki celowe bez celu*, Warszawa 2019, https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/spolki-celowe-bez-celu.html?fbclid=IwAR2o_p4-JmncdzicwPTiAPp2GkSCHjALVZ4-A_GUN6c0lw7J4qFPFGiVGeI [dostęp online 30.08.2019 r.].

Raport NIK, *Wspieranie przedsiębiorczości przez gminy*, Warszawa 2018, <https://www.nik.gov.pl/plik/id,17394,vp,19963.pdf> [dostęp online: 30.08.2019 r.]

Rudawska J., Tórz A., Trzmielak D., Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2018*, http://www.sooipp.org.pl/static/files/raport_2018.p

df?fbclid=IwAR3wb3ka8tVHQO7RfBE5BMSqAWI4oAYf4IjDCsFJTIWEN-hC_VwRsy8wS4s [dostęp 30.08.2019 r.].

Siemieniuk Ł., *Wybrane aspekty funkcjonowania akademickich inkubatorów przedsiębiorczości w Polsce*, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/6578/1/Optimum_6_2017_L_Siemieniuk_Wybrane_aspekty_funkcjonowania_akademickich_inkubatorow_przedsiębiorczosci.pdf [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Skrzypek E., *GOW jako wyzwanie współczesności*, „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” 2018, nr 2 (61).

Świeszczak K., *Inkubatory przedsiębiorczości jako forma wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w wybranych krajach*, „Ekonomia Międzynarodowa” 2010.

Ludwika, *Resort nauki: uczelnie badawcze będą kształcić mniej studentów*, <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C33387%2Cresort-nauki-uczelnie-badawcze-beda-ksztalcic-mniej-studentow.html> [dostęp online: 30.08.2019 r.].

Miller Riel, *The Future of the Global Economy. Towards a Long Boom?*, Paris 1999.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. 2018 poz. 1668.

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365.

Uzasadnienie do Ustawy 2.0, druk 2446, pkt 3.2.6
*Komercjalizacja wyników działalności naukowej oraz
know-how.*